

<https://doi.org/10.30546/114578.2025.10.3001>

PEDAQOJİ MÜHİTDƏ MAHIRƏ NAĞIQIZI İRSİNİN ÖYRƏDİCİ VƏ TƏRBIYƏVİ FUNKSİYALARI

Zəhra Qəhrəmanova

baş müəllim

Azərbaycan Dillər Universiteti

<https://ORCID.org/0000-0001-7144-0204>

zaxra_adu@mail.ru

Xülasə

Mahirə Nağıqızının şeir yaradıcılığı pedaqoji aspekt baxımından zəngin tərbiyəvi və öyrədici potensiala malikdir. Onun poeziyasında milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, humanist ideyaların təbliği, vətənpərvərlik duyğularının aşılması kimi məqamlar xüsusi yer tutur. Şairənin poetik nümunələri gənc nəslin milli kimlik şüurunun formalaşmasına, əxlaqi-estetik tərbiyəsinə və mədəni dəyərlərin mənimsənilməsinə xidmət edir. Nağıqızının əsərlərində ənənəvi folklor motivləri ilə müasir poetik düşüncə sintez təşkil edir ki, bu da onun yaradıcılığını tədris prosesində istifadəyə əlverişli edir. Həm məktəb, həm də ali təhsil mühitində bu şeirlərin tətbiqi təkcə ədəbi-estetik zövqün inkişafına deyil, eyni zamanda vətəndaşlıq mövqeyinin möhkəmlənməsinə, sosial-mənəvi məsuliyyət hissəsinin formalaşmasına mühüm töhfə verə bilər.

Açar sözlər: pedaqogika, milli və mənəvi dəyərlər, humanizm, vətənpərvərlik, təhsil.

TEACHING AND EDUCATIONAL FUNCTIONS OF MAHIRA NAGHIGIZI'S HERITAGE IN THE PEDAGOGICAL ENVIRONMENT

Zahra Gahramanova

Azerbaijan University of Languages

Abstract

Mahirə Nəğigizi's poetry possesses a rich educational and instructive potential from a pedagogical perspective. Her poetry places special emphasis on the preservation of national and moral values, the promotion of humanistic ideas, and the cultivation of patriotic feelings. The poet's works serve to shape

the national identity consciousness of the younger generation, contribute to their moral and aesthetic upbringing, and facilitate the assimilation of cultural values. In Naghigizi's works, a synthesis of traditional folk motifs and modern poetic thought is evident, making her creativity suitable for use in the educational process. The application of these poems in both school and higher education environments can contribute not only to the development of literary-aesthetic taste but also to strengthening civic positions and fostering a sense of social and moral responsibility.

Key words: pedagogy, national and spiritual values, humanism, patriotism, education.

УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ФУНКЦИИ НАСЛЕДИЯ МАХИРЫ НАГИКЫЗЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СРЕДЕ

Захра Кахраманова

Азербайджанский университет языков

Резюме

Поэзия Махиры Нагикызы обладает богатым воспитательным и обучающим потенциалом с педагогической точки зрения. В её стихах особое внимание уделяется сохранению национальных и нравственных ценностей, пропаганде гуманистических идей и воспитанию патриотических чувств. Произведения поэтессы способствуют формированию у молодого поколения осознания национальной идентичности, их моральному и эстетическому воспитанию, а также усвоению культурных ценностей. В творчестве Нагикызы прослеживается синтез традиционных народных мотивов и современной поэтической мысли, что делает её творчество пригодным для использования в образовательном процессе. Применение этих стихов как в школьной, так и в вузовской среде может способствовать не только развитию литературно-эстетического вкуса, но и укреплению гражданской позиции и формированию чувства социальной и нравственной ответственности.

Ключевые слова: педагогика, национальные и духовные ценности, гуманизм, патриотизм, образование.

Giriş/Introduction

Azərbaycan pedaqoji fikrində poeziyanın xüsusi yeri vardır. Ədəbiyyat təkcə estetik zövqün formalaşması üçün vasitə kimi çıxış etmir, eyni zamanda insanın mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsi, milli və mədəni kimliyinin inkişafı, eləcə də sosial və etik dəyərlərin mənimsənilməsi baxımından mühüm funksiyalar həyata keçirir. Pedaqoji kontekstdə ədəbiyyat, xüsusilə poeziya tədris və tərbiyə prosesində uşaqların və gənclərin dünyagörüşünün formalaşmasında, onların düşüncə və hiss dünyasının zənginləşdirilməsində aparıcı rol oynayır.

Bu mənada Mahirə Nağıqızının yaradıcılığı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Onun şeirləri milli-mənəvi dəyərləri, bəşəri ideyaları və vətənpərvərlik ruhunu tərbiyəedici şəkildə çatdırır, oxucuda estetika ilə yanaşı əxlaqi və sosial məsuliyyət hissələrini də oyadır. Şairənin poetik nümunələri pedaqoji mühitdə, həm məktəb, həm də ali təhsil səviyyəsində, tələbələrin mənəvi və intellektual inkişafına stimula verən vasitə kimi istifadə oluna bilər. Beləliklə, Nağıqızının yaradıcılığı yalnız ədəbi-estetik baxımdan deyil, həm də pedaqoji və tərbiyəvi baxımdan əhəmiyyətli bir vasitə kimi dəyərləndirilir və müasir Azərbaycan poeziyasında bu funksiyası ilə fərqlənir.

Mahirə Nağıqızının şeir yaradıcılığı Azərbaycan poeziyasının müasir mərhələsində mühüm yer tutur. Onun əsərlərində bəşəri duyğuların milli bədii ənənələrlə vəhdəti, müasir Azərbaycan poeziyasına yeni poetik nəfəs gətirir. Bu vəhdət, həmçinin pedaqoji mühitdə ədəbiyyatın tərbiyəvi funksiyasını gücləndirir.

Şairənin yaradıcılığında bəşəri duyğuların milli bədii ənənələrlə vəhdəti, onun poetik dünyasının əsas xüsusiyyətlərindən biridir. Bu fikirlə bağlı Məhərrəm Hüseynov qeyd edirdi ki, *“Mahirə Nağıqızının bayatularında bədii obrazlarla açılan həyat həqiqətləri məntiqi təfəkkürlə mənəvi işıqlanmanın birliyindən, poetik idrak qabiliyyəti ilə şair qəlbinin lirik nurunun vəhdətindən güc-qüvvət almışdır. Müəllifin qəlbi ülvi, müqəddəs duyğularla zəngin olduğu üçün öz bənzərsiz bayatı yaradıcılığında, bədii hikmət aləmində mənəvi dünyasının sirli-soraqlı əngin qatlarını ehtiva edə bilmişdir. Bu mənəvi aləm misradan misraya sirayət etdikcə fərdi əhatədən milli və ümumbəşəri sferaya yüksəlir”* [Hüseynov, 2019].

Bu vəhdət həmçinin pedaqoji mühitdə ədəbiyyatın tərbiyəvi funksiyasını daha da gücləndirir. Mahirə Nağıqızının əsərləri gənc nəslin şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır, onların milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlığını möhkəmləndirir və estetik zövqünü inkişaf etdirir. Onun şeirlərində təqdim

olunan bəşəri ideyalar – azadlıq, ədalət, humanizm, sülh və tolerantlıq prinsipləri, müasir cəmiyyətin tələb etdiyi sosial və əxlaqi keyfiyyətlərin formalaşmasına xidmət edir.

Xüsusilə vətənpərvərlik mövzusu Nağıqızının poeziyasında mərkəzi xətt təşkil edir. Bu mövzu təkcə vətənin fiziki qorunmasına çağırış deyil, həm də mənəvi borc kimi təqdim olunur. Beləliklə, onun poetik mətnləri məktəb və ali təhsil mühitində gənclərin milli kimlik şüurunu gücləndirmək üçün didaktik mənbə rolunu oynaya bilər. Şairənin poetik nümunələrindəki dəyərlər sistemi oxucularda öz vətəndaşlıq mövqeyini dərk etməyə, milli irsə sahib çıxmağa və humanist prinsiplərlə yaşamağa sövq edir.

Bundan başqa, Nağıqızının yaradıcılığı estetik tərbiyə baxımından da diqqətəlayiqdir. Onun şeirlərindəki bədii ifadə vasitələri – metaforalar, simvolik obrazlar, folklor elementləri oxucunun bədii düşüncə tərzini formalaşdırır, ədəbiyyat vasitəsilə gözəlliyi duymaq və dəyərləndirmək bacarığını inkişaf etdirir. Bu isə pedaqoji mühitdə tərbiyənin mühüm istiqamətlərindən biri estetik zövqün formalaşdırılması ilə vəhdət təşkil edir.

Beləliklə, Mahirə Nağıqızının poeziyası yalnız bədii-estetik məziyyətlərə görə deyil, həm də pedaqoji funksionallığına görə xüsusi dəyər daşıyır. O, gənc nəsillərin vətənpərvərlik, insanlıq, əxlaqi məsuliyyət və estetik zövq kimi əsas dəyərləri mənimsəməsinə yardım edən ədəbi resurs kimi çıxış edir.

Şairənin şeirləri oxucuda milli kimlik, vətən sevgisi, mənəvi bütövlük və ailə dəyərlərinə hörmət hissi oyadır. Bu cəhətlər pedaqoji mühitdə tərbiyəvi funksiyaları həyata keçirir.

Mahirə Nağıqızının “Yurdumun daşı da, torpağı da müqəddəsdir, Onu qorumaq hər övladın borcudur” [Nağıqızı, 2020:47] misraları poeziyasının əsas mahiyyətini, yəni vətən sevgisinin tərbiyəvi gücünü açıq şəkildə nümayiş etdirir. Bu misralarda vətən məfhumu yalnız coğrafi məkan kimi deyil, müqəddəs dəyər, mənəvi varlıq kimi təqdim olunur. Bu da gənc nəslin milli ruhda formalaşmasına bilavasitə xidmət edir.

Akademik Bəkir Nəbiyev yazırdı: “Azərbaycan poeziyasında vətənpərvərlik mövzusu sadəcə ideoloji bir anlayış deyil, həm də milli kimliyin, mənəvi bütövlüyün əsas dayağıdır” [Nəbiyev, 2009:219]. Bu fikir Nağıqızının misralarında da təsdiqini tapır. Onun “borc” anlayışına verdiyi poetik mənə əslində vətəndaşlıq məsuliyyətinin pedaqoji müstəvidə təbliği kimi çıxış edir.

Nizaməddin Şəmsizadəyə görə, “Vətən mövzusu Azərbaycan poeziyasının əbədi mövzularından biri olaraq nəsildən-nəslə ötürülən mənəvi varislik modelidir” [Şəmsizadə, 1997:87]. Bu kontekstdə Nağıqızının poetik nümunələri

həm folklor yaddaşının, həm də müasir vətəndaşlıq şüurunun qovuşduğu məqam kimi dəyərləndirilə bilər.

Ədəbiyyatşünas Vaqif Yusifli də bu məsələni xüsusi vurğulayır: “*Şairlərin vətən mövzulu şeirləri bir tərəfdən estetik zövq formalaşdırırsa, digər tərəfdən gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində mühüm rol oynayır*” [Yusifli, 2010:54]. Beləliklə, Nağıqızının göstərilən misraları həm ədəbi ənənəyə bağlılığı, həm də pedaqoji dəyəri ilə diqqət çəkir.

Qeyd edək ki, Mahirə Nağıqızının “Vətən” mövzusunda yazdığı şeirləri Azərbaycan ədəbiyyatşünaslarının göstərdiyi nəzəri qənaətlərlə səsləşir: bu şeirlər emosional bağlılıq yaradır, milli kimliyi möhkəmləndirir və gənclərdə vətəndaşlıq məsuliyyətini formalaşdırır.

Mahirə Nağıqızının poeziyasında xalq ədəbiyyatının forma və məzmun elementləri – bayatı, atalar sözü, mifoloji və folklorik obrazlar xüsusi yer tutur. Şairə bu ənənəvi ünsürləri sadəcə təkrar etmir, onları müasir insanın gündəlik həyatı, mənəvi axtarışları və ictimai problemləri ilə vəhdətdə təqdim edir. Beləliklə, poeziyada folklor ənənəsi ilə çağdaş bədii təfəkkür arasında yaradıcı sintez baş verir.

Akademik Kamal Talıbzadə yazırdı ki, “*Xalq yaradıcılığı hər bir ədəbiyyatın canlı yaddaşındır; bu yaddaşa əlaqə itəndə ədəbiyyat öz bünövrəsindən qopur*” [Talıbzadə, 1981:62]. Nağıqızının poetik təcrübəsi məhz bu əlaqəni müasir dövrün ideya-estetik tələblərinə uyğun şəkildə davam etdirir. Onun şeirlərində bayatı formasına tez-tez rast gəlinir. Məsələn:

*Söylədi nənəm bir gün,
Yurdsuz insan ölgün,
Kökü torpaqla bağlı,
Daşdan da alır gücün*” [Nağıqızı, 2020:53].

Bu nümunədə klassik bayatı strukturunun elementləri qorunmaqla yanaşı, məzmun müasir insanın milli köklərə bağlılığını ifadə edir. Burada folklor ənənəsi ilə bugünkü vətəndaşlıq duyğusu sintez olunur.

“*Azərbaycan poeziyası folklorla qırılmaz tellərlə bağlıdır və müasir şairlər bu qaynaqlardan istifadə etdikcə yaradıcılıqları həm milli, həm də bəşəri mənə qazanır*” [Nəbiyev, 2009:193]. Nağıqızının yaradıcılığı bu qənaəti təsdiqləyir. Onun atalar sözü janrından bəhrələndiyi nümunələrdə də bu xüsusiyyət özünü göstərir:

*Atam deyərdi həmişə:
Yurdu olmayanın adı da olmaz.*

*Mən də qoruyuram yurdumu,
Adım yaşasın deyər xalqımla*” [Nağıqızı, 2020:61].

Bu misralarda atalar sözünün hikmətli mahiyyəti müasir gəncin şüurunda vətəndaşlıq məsuliyyəti ilə qovuşur. Beləliklə, folklor mənbələri Nağıqızının poeziyasında yalnız estetik dəyər daşımır, həm də gənc oxucular üçün milli-mədəni kodların müasir dünyagörüşündə açılmasına xidmət edir.

Pedaqoji baxımdan bu yanaşma mühüm əhəmiyyət daşıyır. Nizaməddin Şəmsizadənin sözləri ilə desək, “*Folklorun məktəb mühitində tədrisi milli-mənəvi özünüdərk formalaşmasında ən təsirli vasitələrdən biridir*” [Şəmsizadə, 1997:95]. Deməli, Nağıqızının şeirlərindəki folklor ünsürləri həm milli irsin tədrisinə kömək edir, həm də gənclərin müasir dünyagörüşünün formalaşmasına xidmət edir. Burada keçmiş və bu gün, milli yaddaş və çağdaş təfəkkür arasında körpü yaranır.

Mahirə Nağıqızının xalq ədəbiyyatından qaynaqlanan poetik nümunələri yalnız estetik məziyyət daşımır, həm də pedaqoji mühitdə didaktik vəzifə yerinə yetirir: onlar milli-mədəni irsi yaşadır, eyni zamanda gənclərin müasir həyat tələblərinə uyğun vətəndaşlıq, mənəvi və etik dəyərlərinin formalaşmasına şərait yaradır.

Şairənin irsi pedaqoji mühitdə yalnız ədəbi-estetik material kimi deyil, həm də tərbiyəvi resurs kimi istifadə oluna bilər. Onun poeziyası milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından mühüm mənbədir. Şairənin şeirlərində milli kimlik, torpaq sevgisi, vətənə bağlılıq kimi mövzular sistemli şəkildə təqdim olunur ki, bu da gənc oxucuların vətəndaşlıq şüurunun formalaşmasına xidmət edir.

Nağıqızının poeziyası eyni zamanda humanist ideyaların, məsələn insan sevgisi, mərhəmət, ədalət, sülh və tolerantlıq kimi prinsiplərinin bədii dildə təbliği ilə seçilir. Bu ideyalar pedaqoji mühitdə şagirdlərin mənəvi inkişafına, onların sosial məsuliyyət və əxlaqi davranış normalarını dərk etməsinə şərait yaradır.

Nəticə/Conclusion

Mahirə Nağıqızının vətənpərvərlik mövzusunda yazdığı poetik nümunələr gənc nəslin milli kimlik şüurunun formalaşmasına və mənəvi dəyərlərin dərk edilməsinə əvəzsiz töhfə verir. Onun şeirlərində vətən yalnız coğrafi məkan kimi deyil, müqəddəs mənəvi dəyər kimi təqdim olunur ki, bu da gənclərin vətən sevgisini həm emosional, həm də əxlaqi məsuliyyət səviyyəsində qavramasına şərait yaradır. Beləliklə, Nağıqızının yaradıcılığı pedaqoji prosesdə milli-mədəni

irsin ötürülməsi və gənc nəsilin vətənpərvərlik, humanizm və yüksək mənəvi keyfiyyətlər ruhunda tərbiyəsi üçün vacib bir resurs kimi qiymətləndirilə bilər.

ƏDƏBİYYAT/REFERENCES

1. Hüseynov, M. Mahirə Nağıqızının bayatlarından dünyaya https://aqreqator.az/az/medeniyyet/3357178?utm_source=chatgpt.com
2. Nağıqızı, M. (2020). Salam olsun. – Bakı: ADPU nəşriyyatı. – 144 s.
3. Nəbiyev, B. (2009). Seçilmiş əsərlər. II cild. – Bakı: “Çinar”. – 558 s.
4. Şəmsizadə, N. (1997). Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. – Bakı: “Elm və təhsil”. – 434 s.
5. Talıbzadə, K. (1981). Ədəbiyyat və həyat. – Bakı: “Yazıçı”. – 247 s.
6. Yusifli, V. (2010). Müasir Azərbaycan poeziyası. – Bakı: “Mürtəcim” nəşriyyatı. – 210 s.

Məqalə tarixçəsi

Daxil olub 26.09.2025

Qəbul edilib 08.10.2025

Nəşrə tövsiyə edib Nazilə Abdullazadə
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

